

บทที่ 10

การบันทึกบัญชีฟาร์ม

การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบที่เรียกว่า เป็น "การบันทึกบัญชีฟาร์ม" นั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับเกษตรกร หลังจากที่ธุรกิจฟาร์มได้เริ่มดำเนินกิจการก็ควรต้องมีการลงบันทึกข้อมูลการใช้จ่ายทางการเงินตลอดเวลาที่มีตัวเลขเคลื่อนไหว แต่เกษตรกรส่วนใหญ่มักละเลยกับการบันทึกข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ลงในบัญชีของกิจการฟาร์มของตน ทำให้ขาดข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวางแผนและการจัดทำงบประมาณ ขาดข้อมูลที่จะใช้ประกอบการวางแผนการผลิต รวมถึงข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจเลือกกิจการที่ตนควรจะผลิต เป็นต้น การบันทึกบัญชีฟาร์มเสมือนเป็นการรวบรวมข้อมูลทางตัวเลขทั้งหมดของฟาร์มและสามารถนำมาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานฟาร์มต่อไปได้ ว่ามีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงอย่างไร เพื่อให้การทำธุรกิจฟาร์มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความหมายและประโยชน์ของการบันทึกบัญชีฟาร์ม

คำว่า "การบัญชี" ที่สมาคมผู้สอบบัญชีอนุญาตของสหรัฐอเมริกา (AICPA) ได้ให้คำจำกัดความไว้คือ "การบัญชี เป็นศิลปะของการจดบันทึก การจัดหมวดหมู่ และสรุปผลของรายการ และเหตุการณ์เกี่ยวกับการเงิน รวมทั้งการวิเคราะห์และแปรความหมายจากผลนั้นด้วย" ซึ่งเราอาจสรุปประโยชน์ของการบันทึกกิจการฟาร์มได้ดังนี้

1. เกษตรกรจะทราบฐานะทางการเงินของตนเองว่าเป็นอย่างไร และเงินลงทุนที่ตนมีอยู่ โดยพิจารณาจากเงินสด และบันทึกบัญชีทรัพย์สินคงเหลือ
2. เกษตรกรจะทราบถึงรายรับรายจ่าย ที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มของตน ทำให้ทราบผลกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นเนื่องจากรายรับรายจ่าย อีกทั้งช่วยพิจารณาตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกได้
3. เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานฟาร์มในแต่ละรอบปีการผลิต ว่าดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร
4. ใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงรูปงานฟาร์ม ตัดสินใจการผลิต ตัดสินใจเกี่ยวกับขนาดของฟาร์ม ตลอดจนตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตต่าง ๆ ในฟาร์ม

5. สามารถสรุปรายงานต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ เพื่อแสดงสถานะทางการเงิน (Financial Statement) ต่อสถาบันการเงินต่าง ๆ เมื่อต้องการสินเชื่อ
6. เป็นการแยกข้อมูลที่เกิดจากการทำฟาร์มออกจากข้อมูลในครัวเรือนของผู้ดำเนินงานฟาร์ม เพื่อสามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินงานฟาร์มได้อย่างแท้จริง
7. ทำให้จัดสรรผลตอบแทนที่ได้จากการทำฟาร์มให้แก่ผู้ร่วมดำเนินการได้อย่างยุติธรรม ในกรณีที่อาจมีผู้ร่วมรับผลประโยชน์จากการทำธุรกิจฟาร์มด้วยกัน
8. ทำให้การเสียภาษีต่อรัฐบาล เป็นไปโดยรวดเร็ว ถูกต้อง เนื่องจากมีหลักฐานทางตัวเลขเป็นข้อมูลที่ยืนยันได้

การบันทึกบัญชีฟาร์มหรือจะเรียกว่าการบันทึกกิจการฟาร์มก็ได้ในที่นี้ นั้น จะเป็นการแสดงวิธีการบันทึกบัญชีอย่างง่าย ไม่ยุ่งยากเหมือนกับธุรกิจอื่นๆ และไม่ใช้วิธีการทางบัญชีที่มีความซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการทำฟาร์มโดยทั่วไปของเกษตรกรในประเทศไทย กล่าวคือเกษตรกรจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในฟาร์ม ต้องใช้แรงกายมากทำให้เหนื่อยล้า ไม่สามารถทุ่มเทให้กับการบันทึกบัญชีได้มากนัก ประกอบกับความรู้ทางด้านบัญชีมีน้อย ถ้าเพียงสามารถบันทึกได้และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ก็ถือว่าเป็นการบันทึกบัญชีฟาร์มที่มีประสิทธิภาพแล้ว

ประเภทของบันทึกบัญชีฟาร์ม

ประเภทของการบันทึกบัญชีฟาร์มตามในทัศนะของนักวิชาการหลายท่านอาจจะแบ่งประเภทของการบันทึกบัญชีไว้แตกต่างกันเช่น 3 ประเภทบ้าง 4 ประเภทบ้าง หรือ 5 ประเภทบ้าง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ใช้บันทึกและวัตถุประสงค์ที่ต้องการนั้นเป็นข้อมูลเดียวกันและวัตถุประสงค์อันเดียวกัน สำหรับในตำราเล่มนี้ จะแบ่งประเภทของบันทึกบัญชีฟาร์มไว้เป็น 5 ประเภทตามลักษณะการบันทึกกิจการฟาร์ม ดังนี้

1. บันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์ม
2. บันทึกบัญชีรายได้ฟาร์ม
3. บันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม
4. บันทึกบัญชีรายการลูกหนี้ฟาร์ม
5. บันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์ม

การบันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์ม

เป็นการบันทึกรายจ่ายทุกชนิดที่เกิดขึ้นกับฟาร์ม โดยแยกประเภทของรายจ่ายไว้ดังตารางที่ 43 โดยปกติรายจ่ายทุกประเภทจะบันทึกไว้ในตารางเดียวกัน แต่อาจจะแยกรายละเอียดต่อไปอีก เช่น เป็นรายจ่ายจากพืชชนิดไหน จากสัตว์ชนิดไหน ซึ่งค่อนข้างซับซ้อนขึ้น เพราะรายจ่ายบางชนิดใช้ร่วมกันไประหว่างพืชหลายชนิด หรือระหว่างพืชกับสัตว์ ซึ่งอาจพยายามแยกได้เหมือนกันโดยใช้อัตราส่วนของการใช้งาน มาแยกรายจ่ายรวมนั้นออกเป็นส่วน ๆ การจะบันทึกรายจ่ายของฟาร์มให้ละเอียดเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานฟาร์มของแต่ละฟาร์ม ถ้าฟาร์มต้องการวิเคราะห์รายจ่ายในแต่ละกิจการ ก็ต้องแยกประเภทของรายจ่ายเป็นแต่ละกิจการ เช่น รายจ่ายเกี่ยวกับหมู รายจ่ายเกี่ยวกับเป็ด รายจ่ายของข้าวโพด เป็นต้น หรือถ้าฟาร์มต้องการวิเคราะห์รายจ่ายรวมของฟาร์มเลย ก็ไม่ต้องแยกประเภทของรายจ่ายให้ละเอียดนัก

รายจ่ายของฟาร์มอาจประกอบด้วยรายการดังนี้

1. ค่าซื้อปศุสัตว์
2. ค่าอาหารสัตว์
3. ค่าพันธุ์พืช
4. ค่าปุ๋ย
5. ค่ายาปราบศัตรูพืช
6. ค่าดอกเบี้ยและเงินต้น
7. ค่าจ้างแรงงาน
8. ค่าสวัสดิการคนงาน
9. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
10. ค่าซื้อเครื่องจักรเครื่องมือ
11. ค่าสร้างและซ่อมแซมอสังหาริมทรัพย์
12. ค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายในการขาย
13. ค่าซ่อมเครื่องจักรเครื่องมือ
14. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

เมื่อเกษตรกรแบ่งหมวดหมู่หรือแบ่งกลุ่มของรายจ่ายทั้งหมดในฟาร์มของตนเองได้แล้วก็นำมาบันทึกลงในบันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์มซึ่งได้แบ่งหมวดหมู่ตามรายจ่ายโดยแบ่งเป็นช่องๆ ตามแนวนอนไปเรื่อยๆ จนครบ เมื่อมีรายการรายจ่ายเกิดขึ้นเมื่อใดก็ให้ลงไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่ง ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 43 แสดงการบันทึกบัญชีรายจ่ายของฟาร์ม

รายการ ที่	วัน เดือน ปี	ค่าซื้อ ปุ๋ยสัตว์	ค่าอาหาร สัตว์	ค่าพันธุ์ พืช	ค่าปุ๋ย	...	ค่าใช้จ่าย เบ็ดเตล็ด
1	3 พ.ค. 48	2,000					
2	6 พ.ค. 48			1,000			
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
...							
รวม	-	2,000	XXX	1,000	XXX	XXX	XXX

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 288)

หรือหากเกษตรกรต้องการที่จะแยกรายการของรายจ่ายแต่ละหมวดหมู่ก็สามารถหากเห็นว่าต้องการเพิ่มรายการอื่นเพิ่มเติม เช่น มีผู้จ่าย(ผู้ไปซื้อสินค้า)หลายคน ก็สามารถทำได้โดยแยกเป็นแผ่นๆ ตามรายการรายจ่ายไปเรื่อยๆ แต่ให้รวมไว้ในเล่มเดียวกัน

ตารางที่ 44 แสดงการบันทึกบัญชีรายจ่ายของฟาร์ม

แผ่นที่ 1

รายการที่	วัน เดือน ปี	ค่าซื้อปศุสัตว์	ชื่อผู้จ่าย	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
...				
รวม	-	XXX		XXX

แผ่นที่ 2

รายการที่	วัน เดือน ปี	ค่าอาหารสัตว์	ชื่อผู้จ่าย	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
...				
รวม	-	XXX		XXX

แผ่นที่ 3

...

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 289)

การบันทึกบัญชีรายได้ฟาร์ม

การบันทึกรายได้ไม่ซับซ้อนเหมือนการบันทึกรายจ่าย สามารถแยกประเภทของรายได้ ออกได้ชัดเจน ดังนี้

1. การบันทึกรายได้จากสัตว์
2. การบันทึกรายได้จากพืช
3. การบันทึกรายได้ต่าง ๆ อื่น ๆ เกี่ยวกับฟาร์ม

ลักษณะการบันทึกรายได้ของฟาร์มพิจารณาได้จากตารางที่ 45, 46 และ 47

ตารางที่ 45 แสดงการบันทึกบัญชีรายได้จากสัตว์

รายการ ที่	วัน เดือน ปี	ชนิดของสัตว์หรือ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์	จำนวน ขาย	ราคาต่อ หน่วย	จำนวน เงิน	หมายเหตุ
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
...						
รวม	-	-	-	-	XXX	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 290)

ตารางที่ 46 แสดงการบันทึกรายได้จากพืช

รายการ ที่	วัน เดือน ปี	ชนิดของพืช	จำนวน ขาย	ราคาต่อ หน่วย	จำนวน เงิน	หมายเหตุ
1						
2						
3						
4						
5						
...						
รวม	-	-	-	-	XXX	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 291)

ตารางที่ 47 แสดงการบันทึกรายได้ต่าง ๆ เกี่ยวกับฟาร์ม

รายการ ที่	วัน เดือน ปี	ชนิดของรายได้	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
1				
2				
3				
4				
5				
...				
รวม	-	-	XXX	-

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 291)

การบันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม

หมายถึง การบันทึกว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้อยู่เท่าไร รายละเอียดของเจ้าหนี้แต่ละรายเป็นอย่างไร เช่น การที่ฟาร์มกู้ยืมเงินผู้อื่นมา แสดงว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้หรือการที่ฟาร์มซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยไม่จ่ายเงินสด ก็แสดงว่าฟาร์มมีเจ้าหนี้ ซึ่งจะต้องนำมาบันทึกในรายการเจ้าหนี้ฟาร์มทั้งสิ้น

ตารางที่ 48 แสดงการบันทึกบัญชีรายการเจ้าหนี้ฟาร์ม

รายการ ที่	วัน เดือน ปี	ชื่อเจ้าหนี้	จำนวนหนี้	อัตรา ดอกเบี้ย	กำหนด ชำระ	หมายเหตุ
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
...						
รวม	-	-	XXX	-	-	-

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 292)

การบันทึกบัญชีรายการลูกหนี้ฟาร์ม

เป็นการบันทึกว่าฟาร์มมีลูกหนี้อยู่เท่าไร รายละเอียดของลูกหนี้แต่ละรายเป็นอย่างไร เช่น การที่ฟาร์มให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน หรือการที่ฟาร์มขายผลผลิตและทรัพย์สินของฟาร์มออกไป โดยยังไม่ได้รับชำระเงิน ซึ่งแสดงว่าฟาร์มมีลูกหนี้เกิดขึ้น จึงต้องบันทึกลงในรายการลูกหนี้ฟาร์ม

ตารางที่ 49 แสดงการบันทึกรายการลูกหนี้ฟาร์ม

รายการที่	วัน เดือน ปี	ชื่อลูกหนี้	จำนวนหนี้	อัตรา ดอกเบี้ย	กำหนด ชำระ	หมายเหตุ
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
...						
รวม	-	-	XXX	-	-	-

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 293)

การบันทึกบัญชีทรัพย์สิน(คงเหลือ)ฟาร์ม

เป็นการบันทึกรายการทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดที่คงเหลืออยู่ในฟาร์ม การบันทึกทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มจะทำให้ทราบว่า ในรอบปีการผลิตของฟาร์มทรัพย์สินต่าง ๆ ในฟาร์มได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ผลการทำฟาร์ม ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป สิ่งสำคัญในการบันทึก ทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มอยู่ที่การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิดให้มีความเหมาะสม เพื่อจะได้แสดงสถานะของฟาร์มอย่างแท้จริง ในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิด มีวิธีการต่าง ๆ ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป และหลังจากที่ได้สำรวจทรัพย์สินต่าง ๆ ทั้งหมดในฟาร์ม และทราบวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินแต่ละชนิดแล้ว ควรสรุปแสดงรายการทรัพย์สินต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่ ดังตารางที่ 50 ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ต่อไป

ตารางที่ 50 แสดงการบันทึกบัญชีทรัพย์สินคงเหลือฟาร์ม

รายการ	มูลค่าเมื่อต้นปีการผลิต (บาท)	มูลค่าเมื่อปลายปี การผลิต (บาท)
1. หมวดที่ดิน 1.1 ที่ปลูกไม้ผล 1.2 ที่นา 1.3 ที่ปลูกพืชไร่ ...		
2. หมวดเครื่องจักรเครื่องมือ 2.1 แทรกเตอร์ 2.2 รถบรรทุก 2.3 เครื่องสีข้าวโพด ...		

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	มูลค่าเมื่อต้นปีการผลิต (บาท)	มูลค่าเมื่อปลายปีการผลิต (บาท)
3. หมวดสิ่งปลูกสร้าง		
3.1 โรงรีดนมวัว		
3.2 ยุ้งนาง		
3.3 รั้วฟาร์ม		
•••		
4. หมวดสัตว์		
4.1 วัว		
4.2 หมู		
•••		
5. หมวดพืช		
5.1 ข้าว		
5.2 ข้าวโพด		
•••		
6. หมวดของใช้ในการผลิต		
6.1 เมล็ดพันธุ์		
6.2 ปุ๋ย		
6.3 ยาปราบศัตรูพืช		
•••		
รวม		

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 294-295)

การเปรียบเทียบมูลค่าของทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มเมื่อต้นปีกับปลายปี จะทำให้ทราบว่าการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินคงเหลือฟาร์มระหว่างปีมีการผลิตเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ซึ่งจะใช้ประกอบการวิเคราะห์ รายการแสดงรายได้ฟาร์ม (Farm Income Statement) ต่อไป

วิธีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สิน(ที่คงเหลือ)

1. ประเมินโดยใช้ราคาขายสุทธิ

ประเมินโดยใช้ราคาขายสุทธิ (Net Selling Price) หมายถึง ราคาตลาดของทรัพย์สินนั้น หลังจากหักค่าใช้จ่ายในการขายออกแล้ว ทรัพย์สินที่จะประเมินราคาด้วยราคาขายสุทธิ นี้ ควรเป็นทรัพย์สินที่ฟาร์มผลิตขึ้นมาเพื่อขาย เช่น พืชหรือสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในฟาร์มแต่ยังไม่ได้ขาย เช่น ฟาร์มมีลูกไก่อยู่ 100 ตัว ราคาตลาดตัวละ 5 บาท ค่าใช้จ่ายในการขาย เช่น ค่าขนส่ง ค่าบรรจุหีบห่อ ฯลฯ ตกตัวละ 1 บาท ดังนั้นมูลค่าของลูกไก่จึงเท่ากับ 400 บาท

2. ประเมินโดยใช้ราคาทุนหักด้วยค่าเสื่อม

ประเมินโดยใช้ราคาทุนหักด้วยค่าเสื่อม (Cost Minus Depreciation) คือ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินโดยหักค่าเสื่อมที่เกิดจากการใช้ทรัพย์สินนั้นมาตลอดปี ออกจากราคาทุนเมื่อต้นปีการผลิต วิธีนี้เหมาะสมสำหรับทรัพย์สินที่ใช้ดำเนินงาน เช่น เครื่องจักรเครื่องมือ เครื่องเรือน และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในฟาร์ม ที่มีอายุการใช้งานน้อย ตลอดจนสัตว์ที่ใช้ทำพันธุ์

3. ประเมินโดยใช้ราคาทุนหรือราคาตลาด

ประเมินโดยใช้ราคาทุนหรือราคาตลาด (Cost or Market Price) แล้วแต่ว่าราคาไหนจะต่ำกว่ากัน ราคาทุน หมายถึง ราคาที่ซื้อทรัพย์สินนั้นมา วิธีนี้เหมาะสมสำหรับการประเมินมูลค่าทรัพย์สินที่ซื้อมา ซึ่งเหลือหรือเก็บไว้ใช้ในฤดูกาลผลิตต่อไป เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช อาหารสัตว์ เป็นต้น การที่ต้องเลือกราคาใดราคาหนึ่งที่ต่ำกว่ากันนั้น เพื่อไม่ให้เกิดการประเมินราคาทรัพย์สินประเภทนี้สูงเกินไป ถ้าราคาตลาดในขณะประเมินของทรัพย์สินเหล่านี้ตกต่ำลง

4. ประเมินโดยใช้ราคาทดแทนกันด้วยค่าเสื่อม

ประเมินโดยใช้ราคาทดแทนกันด้วยค่าเสื่อม (Replacement Cost Minus Depreciation) ราคาทดแทน หมายถึง ราคาที่จะต้องซื้อหรือสร้างสิ่งของนั้นขึ้นมาใหม่ วิธีนี้เหมาะสมสำหรับสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในฟาร์มที่มีอายุการใช้งานนาน เช่น ในระยะเวลา 20 ปี ราคาวัสดุต่าง ๆ ที่ใช้ในสิ่งปลูกสร้างอาจมีราคาสูงขึ้นอย่างมาก การจะประเมินมูลค่าทรัพย์สินประเภทนี้ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงยิ่งขึ้น จึงต้องเปรียบเทียบว่าในภาวะปัจจุบันสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ฟาร์มมีอยู่ควรมีมูลค่าเท่าไร แล้วจึงหักค่าเสื่อมในรอบปีการผลิต แต่ถ้าระดับราคาวัสดุต่าง ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ก็อาจประเมินมูลค่าทรัพย์สินเหล่านี้ด้วยวิธีที่ 2 ก็ได้

5. ประเมินโดยใช้ราคาตลาด

ประเมินโดยใช้ราคาตลาด (Market Price) มักใช้กับการประเมินราคาที่ดินของฟาร์ม และเพื่อป้องกันการประเมินราคาที่สูงหรือต่ำเกินไป เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านราคาอย่างผิดปกติในบางปี จึงอาจใช้ราคาเฉลี่ยในระยะยาวหลาย ๆ ปี เช่น 5 ปี หรือ 10 ปี เป็นหลักในการประเมินราคาที่ดิน

การหาค่าเสื่อมของทรัพย์สิน

ค่าเสื่อม (Depreciation) ในภาษาทางวิชาการหรือในภาษาที่ชาวบ้านหรือเกษตรกรอาจเรียกว่า "ค่าสึกหรอ" นั้น หมายความว่า มูลค่าของทรัพย์สินที่สูญเสียไปอันเนื่องมาจากการใช้ทรัพย์สินแต่ละชนิดนั้น เมื่อทรัพย์สินถูกใช้เป็นเวลานานขึ้น ค่าเสื่อมจะเพิ่มขึ้นเรื่อย และมูลค่าของทรัพย์สินที่ใช้จะน้อยลงเรื่อย จนไม่มีมูลค่าเลย หรือจนกระทั่งทรัพย์สินนั้นใช้งานต่อไปไม่ได้ เหลือแต่มูลค่าซาก (Salvage Value) การสูญเสียมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชนิดนั้นไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ อายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น กับ ลักษณะของการใช้ทรัพย์สินนั้น ทรัพย์สินที่คงทนถาวร เช่น สิ่งปลูกสร้าง โรงเรือนต่าง ๆ มักจะสูญเสียมูลค่าไปตามอายุการใช้งาน แต่ทรัพย์สินประเภทเครื่องจักรต่าง ๆ เช่น รถบรรทุก การสูญเสียมูลค่าของทรัพย์สินมักจะเป็นไปตามลักษณะการใช้งาน รถบรรทุกชนิดและขนาดเดียวกัน 2 คัน ในระยะเวลาเท่ากัน คันหนึ่งใช้งานมาแล้ว 20,000 กิโลเมตร อีกคันหนึ่งใช้งาน 2,000 กิโลเมตร มูลค่าของรถบรรทุกที่เหลือหลังจากการใช้งานในระยะเวลาเดียวกันนั้น ย่อมไม่เท่ากัน ซึ่งมูลค่าของรถบรรทุกที่สูญเสียไปนั้น ก็คือ ค่าเสื่อม นั่นเอง ค่าเสื่อม ที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินแต่ละชนิดในฟาร์ม นั้น ถือเป็นต้นทุนในการผลิตอย่างหนึ่งของฟาร์มด้วย การแสดงต้นทุนการผลิตของพืชหรือสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในฟาร์ม ตลอดจนการแสดงผลสถานะทางการเงินของฟาร์ม จึงต้องมีรายการของค่าเสื่อมรวมอยู่ด้วย

วิธีการคำนวณค่าเสื่อม ที่นิยมใช้กันมี 3 วิธีดังต่อไปนี้

1. การคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี

การคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี วิธีนี้เรียกกันว่า "The Straight-Line Method" คำนวณค่าเสื่อม โดยเอาราคาทุน (Original Cost) ของทรัพย์สินนั้นหักด้วยค่าซาก (Salvage Value) แล้วหารด้วยอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้น

สูตร

$$D_s = \frac{OC - SV}{N}$$

เมื่อ D_s = ค่าเสื่อมรายปี
 OC = มูลค่าต้นของทรัพย์สิน(ราคาทุน)
 SV = มูลค่าซาก
 N = อายุการใช้งานของทรัพย์สิน

ตัวอย่าง การคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี

เช่น ซื้อเครื่องมือชนิดหนึ่งมาราคา 2,200 บาท คาดว่าจะใช้งานได้ 5 ปี
 เมื่อครบ 5 ปี แล้วจะขายเป็นเศษเหล็กได้เงิน 200 บาท

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ค่าเสื่อม ของเครื่องมือชนิดนี้} &= \frac{2,200 - 200}{5} \\ &= \frac{2,000}{5} \\ &= 400 \text{ บาทต่อปี} \end{aligned}$$

นำมาเขียนลงตารางเพื่อหามูลค่าของทรัพย์สินหรือเครื่องมือชนิดนี้ เพื่อจะได้นำตัวเลข
 ของมูลค่าเครื่องมือชนิดนี้ไปลงในบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือฟาร์ม (หรือเรียกว่าบันทึกบัญชี
 ทรัพย์สินฟาร์มก็ได้) ตามมูลค่าทรัพย์สิน ดังนี้

ตารางที่ 51 แสดงการคำนวณค่าเสื่อมและมูลค่าคงเหลือวิธีการคำนวณค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี

หน่วย : บาท

ปีที่	มูลค่าทรัพย์สินต้นปี	ค่าเสื่อมแต่ละปี	มูลค่าทรัพย์สินปลายปี
1	2,000	400	(2,000 - 400) = 1,600
2	1,600	400	(1,600 - 400) = 1,200
3	1,200	400	(1,200 - 400) = 800
4	800	400	400
5	400	400	0
		มูลค่าซาก 200	
		รวมมูลค่า 2,200	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 299)

2. การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง

การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง วิธีนี้เรียกกันว่า "The Declining — balance Method" หรือ บางตำราเรียกว่า "Double—declining Balance Method" วิธีนี้จะได้ค่าเสื่อมในปีแรกประมาณไม่เกิน 2 เท่าของจำนวนร้อยละของการหักค่าเสื่อม ที่คำนวณโดยวิธีการคำนวณค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี วิธีคำนวณมีวิธีคิดได้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 วิธีนี้ไม่ต้องหักค่าซากออกจากราคาทุนก่อน เพราะค่าซากจะถูกกำหนดขึ้นเองในภายหลังเมื่อหักค่าเสื่อมแต่ละปีจนครบอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้นแล้ว สำหรับจำนวนร้อยละที่ใช้หักค่าเสื่อมของทรัพย์สินวิธีนี้ โดยปกติจะใกล้เคียงและไม่เกิน 2 เท่าของวิธีแรก จึงใช้ตัวเลขร้อยละ 2 เท่าของวิธีแรก เป็นร้อยละที่แน่นอนทุกปีคูณเข้ากับมูลค่าที่เหลืออยู่

สูตร

$$D_b = 2 \times \text{ร้อยละของการหักค่าเสื่อมที่คำนวณโดยวิธีแรก} \times R$$

เมื่อ $D_b =$ ค่าเสื่อมรายปี

$$R = \text{มูลค่าคงเหลือของทรัพย์สิน}$$

ตัวอย่าง การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง

จากการใช้ตัวอย่างเดิม แสดงว่าค่าเสื่อม ที่คำนวณโดยวิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี นั้น เป็น 20 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ดังนั้นจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่จะใช้หักค่าเสื่อมด้วยวิธีนี้จึงเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ต่อปี

ตารางที่ 52 แสดงการคำนวณค่าเสื่อมของเครื่องมือชนิดหนึ่งที่มีราคาทุนเป็น 2,200 บาท อายุการใช้งาน 5 ปี ด้วยอัตราค่าเสื่อม 40 เปอร์เซ็นต์

หน่วย : บาท

ปีที่	มูลค่าทรัพย์สินต้นปี	ค่าเสื่อมแต่ละปี	มูลค่าทรัพย์สินปลายปี
1	2,200	$40\% \times 2,200 = 880$	$(2,200 - 880) = 1,320$
2	1,320	$40\% \times 1,320 = 528$	$(1,320 - 528) = 792$
3	792	$40\% \times 792 = 317$	$(792 - 317) = 475$
4	475	190	285
5	285	114	171
		มูลค่าซาก 171	
		รวมมูลค่า <u>2,200</u>	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 300)

ถ้าคาดว่าเครื่องมือชนิดนี้มีอายุการใช้งานถึง 6 ปี การคำนวณค่าเสื่อม โดยวิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี จะได้ค่าเสื่อม ปีละ 333.33 บาท ซึ่งเท่ากับหักค่าเสื่อม ปีละ 15.15 เปอร์เซ็นต์ เมื่อต้องการหักค่าเสื่อม โดยวิธีการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง จึงต้องหักค่าเสื่อม เท่ากับ $2 \times 15.15 = 30.30$ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอาจใช้ค่าประมาณเพียง 30 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น เพื่อความสะดวกในการคำนวณ เลยก็ได้

แบบที่ 2 วิธีนี้เมื่อคำนวณออกมาแล้วจะได้ตัวเลขที่เท่ากับวิธีคิดในแบบที่ 1 ใช้หลักการเดียวกันว่าค่าเสื่อมในปีแรกๆนั้น ควรจะหักค่าเสื่อมไว้มากหน่อย แล้วค่อยลดลงในปีหลังๆ เป็นวิธีการที่กำหนดอัตราค่าเสื่อมคิดเป็นตัวเลขที่เท่ากันทุกๆปีคูณด้วยมูลค่าคงเหลือของทรัพย์สินเช่นกัน แต่ที่มาของตัวเลขต่างกัน ดังนี้

สูตร

$$D_b = \left\{ \frac{2}{N} \right\} \times R$$

เมื่อ D_b = ค่าเสื่อมรายปี
 R = มูลค่าคงเหลือของทรัพย์สิน
 N = อายุการใช้งานของทรัพย์สิน

ตัวอย่าง การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง

จากการใช้ตัวอย่างเดิม แสดงว่า ตัวเลขที่แน่นอนนั้นคือ

$$\frac{2}{N} = \frac{2}{5}$$

$$= 0.4$$

นำไปใช้แทนค่าในตารางการคำนวณได้ ดังนี้

ตารางที่ 53 แสดงการคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง

หน่วย : บาท

ปีที่	มูลค่าทรัพย์สินต้นปี	ค่าเสื่อมแต่ละปี	มูลค่าทรัพย์สินปลายปี
1	2,200	$0.4 \times 2,200 = 880$	$(2,200 - 880) = 1,320$
2	1,320	$0.4 \times 1,320 = 528$	$(1,320 - 528) = 792$
3	792	$0.4 \times 792 = 317$	$(792 - 317) = 475$
4	475	190	285
5	285	114	171
		มูลค่าซาก 171	
		รวมมูลค่า <u>2,200</u>	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 302)

3. การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนอายุการใช้งานคงเหลือ

การคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนอายุการใช้งานคงเหลือ วิธีนี้เรียกว่า "The Sum Of The Years Digits Method" มีวิธีการคำนวณค่าเสื่อม ดังนี้

3.1 หักมูลค่าต้นของทรัพย์สินด้วยมูลค่าซาก

3.2 คูณผลที่ได้จากข้อ 3.1 นั้นด้วยอายุการใช้งานคงเหลือแล้วหารด้วยผลรวมของอายุการใช้งานคงเหลือทั้งหมด

สูตร

$$D_y = \frac{n \times (OC - SV)}{Y}$$

เมื่อ	D_y	=	ค่าเสื่อมรายปี
	OC	=	มูลค่าต้นของทรัพย์สิน (ราคาทุน)
	SV	=	มูลค่าซาก
	n	=	อายุการใช้งานคงเหลือของทรัพย์สิน
	Y	=	ผลรวมของอายุการใช้งานคงเหลือทั้งหมด

ตัวอย่าง แสดงการคำนวณค่าเสื่อมโดยการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนอายุการใช้งานคงเหลือ

ตั้งตัวอย่างเดิม ค่าตอบของวิธีคำนวณข้อ 3.1 คือ $(2,200 - 200) = 2,000$ และ เครื่องมือมีอายุการใช้งาน 5 ปี ผลบวกของจำนวนปีของอายุการใช้งานจึงเท่ากับ $1+2+3+4+5 = 15$ ดังนั้นจะได้ค่าเสื่อม ดังนี้

ค่าเสื่อมในปีแรก	=	$\frac{5 \times 2,000}{15}$	=	666.67
ค่าเสื่อมในปีที่ 2	=	$\frac{4 \times 2,000}{15}$	=	533.33
ค่าเสื่อมในปีที่ 3	=	$\frac{3 \times 2,000}{15}$	=	400
ค่าเสื่อมในปีที่ 4	=	$\frac{2 \times 2,000}{15}$	=	266.67
ค่าเสื่อมในปีที่ 5	=	$\frac{1 \times 2,000}{15}$	=	133.33

นำมาเขียนลงตารางเพื่อหามูลค่าของทรัพย์สินหรือเครื่องมือชนิดนี้ เพื่อจะได้นำตัวเลขของมูลค่าเครื่องมือชนิดนี้ไปลงในบันทึกบัญชีทรัพย์สิน(คงเหลือ)ฟาร์ม (หรือเรียกว่าบันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์มก็ได้) ตามมูลค่าทรัพย์สิน ดังนี้

ตารางที่ 54 แสดงการคำนวณค่าเสื่อม โดยวิธีการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนของอายุการใช้งาน
คงเหลือ

หน่วย : บาท			
ปีที่	มูลค่าทรัพย์สินต้นปี	ค่าเสื่อมแต่ละปี	มูลค่าทรัพย์สินปลายปี (โดยประมาณ)
1	2,000	666.67	1,333
2	1,333	533.33	800
3	800	400.00	400
4	400	266.67	133
5	133	133.33	0
		มูลค่าซาก 200	
		รวมมูลค่า 2,200	

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 304)

เปรียบเทียบข้อแตกต่างในการคำนวณค่าเสื่อม ทั้ง 3 วิธี เพื่อให้เห็นข้อแตกต่างได้
ชัดเจน จึงนำค่าเสื่อม ในแต่ละปีมาเปรียบเทียบดังตารางที่ 55

ตารางที่ 55 แสดงการเปรียบเทียบค่าเสื่อมทั้ง 3 วิธี

ปีที่	วิธีการคำนวณค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี (Straight Line)	การลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง(Declining Balance)	การลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนอายุการใช้งาน(Sum of the Years Digits)
1	200	880	666.67
2	200	528	533.33
3	200	317	400.00
4	200	190	266.67
5	200	114	133.33
รวมค่าเสื่อม	2,000	2,090	2,000
ค่าซาก	200	171	200
ราคาทุน	2,000	2,200	2,200

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 305)

หลักการพิจารณาข้อแตกต่างวิธีการหาค่าเสื่อม

การพิจารณาตารางที่ 55 พบจะสรุปข้อแตกต่างในการคำนวณค่าเสื่อม ทั้ง 3 วิธีได้ดังนี้

1. วิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี ค่าเสื่อมจะถูกหักเท่ากันทุกปี ส่วนวิธีการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง (Declining Balance) ค่าเสื่อมจะลดลงเรื่อยๆ ในจำนวนที่น้อยลงเรื่อยๆ เช่นกัน คือ

ค่าเสื่อม ในปีที่ 2 จะลดลงจากปีที่ 1 = $880 - 528 = 352$ บาท

ค่าเสื่อม ในปีที่ 3 จะลดลงจากปีที่ 2 = $528 - 317 = 211$ บาท

ค่าเสื่อม ในปีที่ 4 จะลดลงจากปีที่ 3 = $317 - 190 = 127$ บาท

ค่าเสื่อม ในปีที่ 5 จะลดลงจากปีที่ 4 = $190 - 114 = 76$ บาท

จะเห็นว่า ค่าเสื่อม จะลดลงในจำนวนที่น้อยลงเรื่อย ๆ คือ จาก 352 เป็น 211 เป็น 127 จนกระทั่งปีสุดท้ายค่าเสื่อม ในปีที่ 5 เป็น 76 บาท สำหรับ วิธีการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนของอายุการใช้งานคงเหลือ (Sum of The Years Digits) ค่าเสื่อมจะลดลงเรื่อย ๆ ในจำนวนที่เท่ากันทุกปี คือ

ค่าเสื่อมในปีที่ 2 จะลดลงจากปีที่ 1 = $666.66 - 533.33 = 133.33$ บาท

ค่าเสื่อมในปีที่ 3 จะลดลงจากปีที่ 2 = $533.33 - 400.00 = 133.33$ บาท

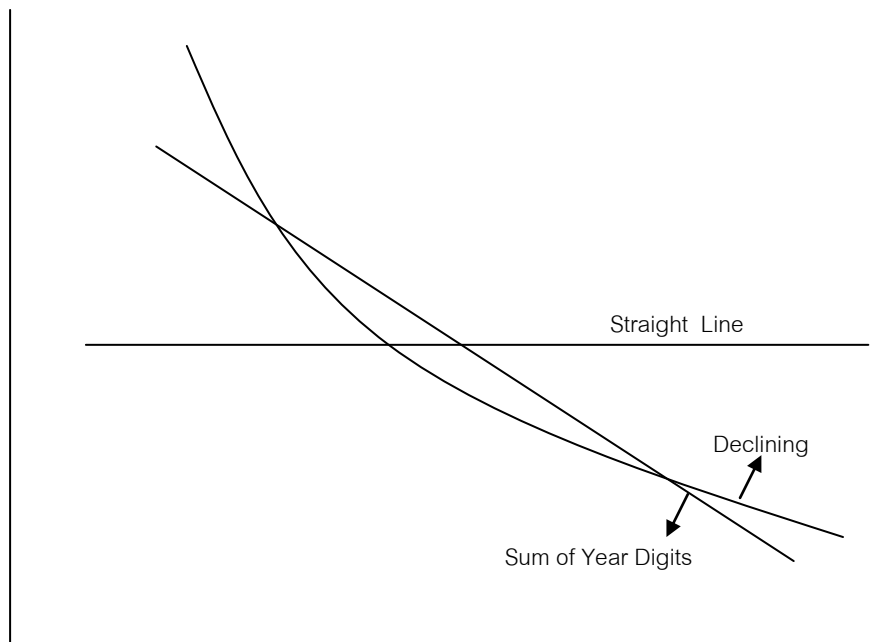
ค่าเสื่อมในปีที่ 4 จะลดลงจากปีที่ 3 = $400.00 - 266.67 = 133.33$ บาท

ค่าเสื่อมในปีที่ 5 จะลดลงจากปีที่ 4 = $266.67 - 133.33 = 133.33$ บาท

2. วิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี และวิธีการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนของอายุการใช้งานคงเหลือหลังจากหักค่าเสื่อมครบทุกปีแล้ว มูลค่าทรัพย์สินที่เหลือจะเท่ากับค่าซากที่ได้ประเมินไว้ตั้งแต่แรก แต่แบบการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลังจะได้มูลค่าทรัพย์สินที่เหลือหรือค่าซากจากการถูกกำหนดขึ้นเองในภายหลัง โดยเอาค่าเสื่อมรวมทั้งหมดหักออกจากราคาทุน จึงเท่ากับ $2,200 - 2,029 = 171$ บาท

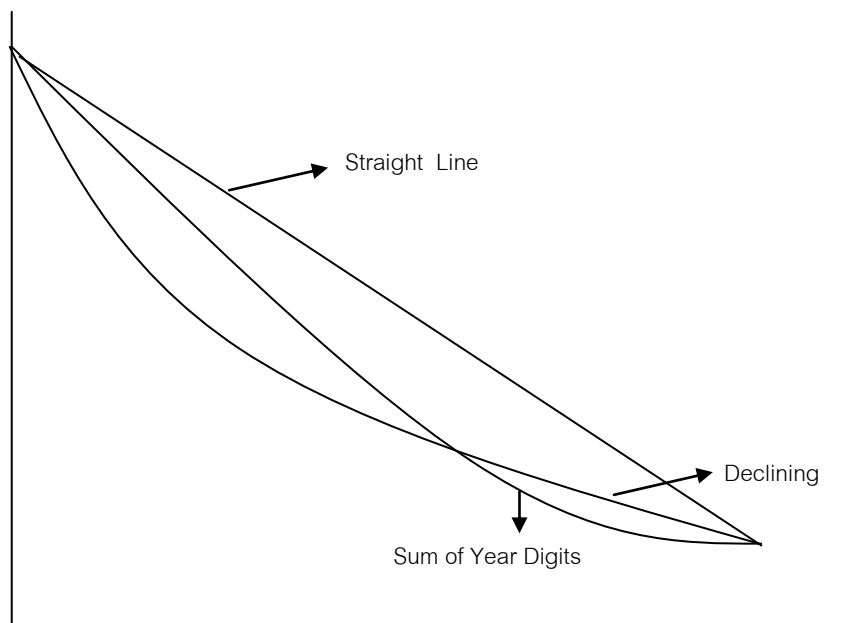
ความแตกต่างของค่าเสื่อม ทั้ง 3 วิธีนี้ อาจแสดงได้ดังรูปต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาการลดลงในมูลค่าของเครื่องมือชนิดนี้ ซึ่งถูกหักค่าเสื่อมในแต่ละปีจะเห็นลักษณะการเคลื่อนไหวของมูลค่าของเครื่องมือชนิดนี้ ดังรูปที่ 40

รูปภาพที่ 39 แสดงลักษณะการเคลื่อนไหวของค่าเสื่อม ทั้ง 3 วิธี

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 307)

รูปภาพที่ 40 แสดงลักษณะการเคลื่อนไหวของมูลค่าเครื่องมือเมื่อถูกหักค่าเสื่อมในแต่ละปี

ที่มา: (เบญจมาศ ลักษณะนิยานนท์, 2547, หน้า 307)

ค่าเสื่อม ของทรัพย์สินแต่ละชนิดแตกต่างกันไป ทรัพย์สินประเภทคงทนถาวร เช่น รั้ว หรือโรงเรือนต่าง ๆ ในฟาร์ม ค่าเสื่อม มักจะไม่แตกต่างกันมากในแต่ละปี การคำนวณค่าเสื่อม โดยวิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี จึงเหมาะสมสำหรับทรัพย์สินประเภทนี้ แต่ ทรัพย์สินบางประเภท เช่น เครื่องจักร รถยนต์ มูลค่าของทรัพย์สินเหล่านี้จะลดลงมากในระยะแรกหลังจากซื้อมาใช้ การคำนวณค่าเสื่อม ของทรัพย์สินประเภทนี้จึงมักใช้วิธีการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง (Declining Balance) หรือ วิธีการลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนของอายุการใช้งานคงเหลือ (Sum of the Years Digits) การคำนวณค่าเสื่อมตามที่กล่าวมาทั้ง 3 วิธีนี้ ค่าเสื่อมจะกระจายไปตามระยะเวลาของอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้นหรือกล่าวได้ว่าเป็นการใช้หน่วยของเวลา (Time Unit) มาพิจารณาค่าเสื่อม

แต่ทรัพย์สินบางชนิดค่าเสื่อมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้งานของทรัพย์สินนั้น ถ้าปีใดใช้งานมากค่าเสื่อมก็มาก ปีใดใช้งานน้อยค่าเสื่อมก็น้อย จึงมีข้อพิจารณาว่า ควรมีการคำนวณค่าเสื่อมตามหน่วยของการใช้ (Service Unit) เช่น เครื่องมือหยอดเมล็ดข้าวโพด สมมติว่ามีอายุการใช้งานได้ 4,000 ไร่ ควรคำนวณค่าเสื่อมออกมาว่าค่าเสื่อมควรจะเป็นไร่ละเท่าไร ถ้าปีนี้ใช้หยอดเมล็ดข้าวโพด 100 ไร่ ค่าเสื่อมในปีนี้จะเท่ากับ $100 \times$ ค่าเสื่อมต่อไร่ ถ้าปีต่อมาใช้งาน 300 ไร่ ค่าเสื่อมปีต่อมาเท่ากับ $300 \times$ ค่าเสื่อมต่อไร่ เป็นต้น

โดยปกติค่าเสื่อมของทรัพย์สินเกือบทุกชนิด จะขึ้นอยู่กับทั้งหน่วยของเวลาและหน่วยของการใช้ ถ้าสามารถคำนวณค่าเสื่อมโดยใช้ทั้งหน่วยของเวลาและหน่วยของการใช้มาประกอบกันแล้ว จะได้ค่าเสื่อมที่สมบูรณ์ที่สุด การคำนวณค่าเสื่อมของทรัพย์สินประเภทใดประเภทหนึ่งนั้น อาจใช้หลาย ๆ วิธีรวมกันก็ได้ เช่น ใช้แบบการคำนวณโดยการลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลังมาระยะหนึ่งแล้วในระยะต่อไปอาจเปลี่ยนมาใช้แบบวิธีการคำนวณหาค่าเสื่อมแบบเท่ากันทุกปี เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้การใช้อัตราที่จะนำมาคำนวณค่าเสื่อมอาจเปลี่ยนแปลงได้ เพราะการที่เราคาดว่าอายุการใช้งานของทรัพย์สินนั้นจะเป็น 10 ปี แต่เมื่อใช้ไปอาจจะได้เพียง 7 ปี หรือ 15 ปี นั่นคือ เมื่อคำนวณค่าเสื่อม ของทรัพย์สินชนิดหนึ่งไประยะหนึ่งแล้วเห็นว่าอายุการใช้งานไม่เป็นไปตามที่คาด อาจหักค่าเสื่อมในอัตราที่มากขึ้นอีกเมื่ออายุของทรัพย์สินจะน้อยกว่าที่คาดหรือหักในอัตราที่น้อยลงกว่าเดิม เมื่ออายุของทรัพย์สินนานกว่าที่คาด เป็นต้น

การบันทึกข้อมูลการผลิตพืชและสัตว์

จากการบันทึกบัญชีทั้ง 5 ประเภทตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ยังมีการบันทึกอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเราอาจจะไม่เรียกว่าเป็นการบันทึกบัญชี เนื่องจากไม่ได้เป็นตัวเลขที่มีความหมายทางด้านการเงินแต่อย่างใดตามความหมายของคำว่า "การบัญชี" บันทึกประเภทนี้เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อไว้ใช้ข้อมูลทางสถิติ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ข้อมูลดังกล่าวจะมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเกษตรกรในด้านการวางแผน และปรับปรุงแผนการผลิตในปีต่อไป บันทึกนี้เรียกว่า "บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตพืชและผลิตสัตว์" ข้อมูลที่จะบันทึกเป็นข้อมูลทางกายภาพเกี่ยวกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. การบันทึกการผลิตพืชจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับ เนื้อที่เพาะปลูกพืชแต่ละชนิด จำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้ ช่วงเวลาเตรียมดิน ปลูก หว่าน ตกกกล้าและเก็บเกี่ยว เนื้อที่เก็บเกี่ยวและผลผลิต เป็นต้น การบันทึกข้อมูลดังกล่าวนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดระบบการปลูกพืชภายในฟาร์มและการปรับปรุงบำรุงดินต่างๆ ตลอดจนช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืชในรอบปี

2. การบันทึกการผลิตสัตว์จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสัตว์แต่ละชนิด ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ ตลอดจนปริมาณอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดและแต่ละรุ่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เมื่อนำมาพิจารณารวมกับข้อมูลรายรับรายจ่ายของทางด้านสัตว์แล้ว สามารถนำมาคำนวณผลตอบแทนต่อค่าอาหารสัตว์และค่าอาหารสัตว์ต่อหน่วยน้ำหนักสัตว์หรือผลิตภัณฑ์เพื่อเปรียบเทียบระดับกำไรของการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิดได้ นอกจากนี้ข้อมูลจากการบันทึกการผลิตสัตว์จะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการผลิตสัตว์แต่ละชนิดได้ เช่น จำนวนลูกสุกรที่เกิดหรืออย่างนม ต่อครอก หรือ จำนวนไข่ต่อแม่ไก่ 1 ตัว หรือ จำนวนนํ้านมต่อแม่วัว 1 ตัว เป็นต้น สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์อาจแบ่งได้ดังนี้

- 2.1 บันทึกการเกิดของสัตว์
- 2.2 บันทึกการตายของสัตว์
- 2.3 บันทึกผลผลิตสัตว์

ตารางที่ 56 แสดงบันทึกการสรุปข้อมูลเกี่ยวกับพืช

ชนิดพืช	แปลงที่	เนื้อที่ปลูก (ไร่)		ผลผลิต		ราคาและมูลค่า (บาท)		ส่วนแบ่งของเจ้าของที่ดิน			ส่วนแบ่งของเกษตรกร	
		ของตนเอง	เช่า	ทั้งหมด	เฉลี่ยต่อไร่	ราคาต่อหน่วย	มูลค่าทั้งหมด	ร้อยละ	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า
วันที่บันทึก		วันที่ 30 พฤษภาคม 2548										
ข้าว	3	40	-	24 เกวียน	600 กก.	3,500	84,000	50	12 เกวียน	42,000	12 เกวียน	42,000
อ้อย	2	50	-	300 ตัน	6 ตัน	300 บาทต่อตัน	108,000	-	-	-	-	-
รวมทั้งฟาร์ม	-	xx	xx	-	-	-	xxxxx x	-	-	xx	-	xx

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกร, 2539, หน้า 291)

จากตารางเป็นการสรุปผลจากการผลิตพืชทั้งหมดของฟาร์มและข้อมูลผลผลิตพืชที่ต้องแบ่งให้กับผู้เป็นเจ้าของที่ดินให้เช่า (กรณีเกษตรกรเช่าที่ดินผู้อื่นด้วย และจ่ายเป็นผลผลิตแทนการจ่ายเงิน) ข้อมูลเหล่านี้จะต้องสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลรายจ่ายและรายได้จากการผลิตพืชของเกษตรกร จึงจะเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์ ก็จะถูกแยกไว้เป็นบันทึกอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเกษตรกรอาจแยกเป็นอีกหนึ่งเล่ม หรือรวมไว้ในเล่มเดียวกันแต่แบ่งแยกให้ชัดเจนก็สามารถทำได้ แล้วแต่ความสะดวกของเกษตรกร ถ้าเห็นว่าข้อมูลไม่มากก็รวมไว้เล่มเดียวกันก็ได้ อีกทั้งป้องกันการสูญหายด้วย นอกจากนี้ควรระบุวันเดือนปีที่บันทึกด้วย

ตารางที่ 57 แสดงบันทึกข้อมูลการเกิดของสัตว์

ที่	แม่พันธุ์		วันที่ทำการ ผสมพันธุ์	วันครบ กำหนด	ชื่อ พ่อ พันธุ์	วันที่ เกิด	จำนวน เกิด (ตัว)	จำนวน หย่านม (ตัว)	น้ำหนัก เมื่อหย่า นม	หมาย เหตุ
	ชื่อ พันธุ์	จำนวน (ตัว)								
วันที่บันทึก วันที่ 30 พฤศจิกายน 2548										
1										
2										
วันที่บันทึก วันที่ 2 พฤศจิกายน 2549										
1										
2										
3										

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกร, 2539, หน้า 292)

ตารางที่ 58 แสดงบันทึกข้อมูลการตายของสัตว์

รายการ	วันที่ ตาย	ชนิดของ สัตว์	จำนวนที่ตาย	น้ำหนักหรือ อายุ	มูลค่า (บาท)	สาเหตุ
1						
2						
3						

หมายเหตุ วันที่ตายและวันที่บันทึกวันเดียวกัน

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกร, 2539, หน้า 293)

ตารางที่ 59 แสดงบันทึกข้อมูลผลผลิตสัตว์

วัน เดือน ปี	ชนิดของ ผลผลิต	หน่วยของ ผลผลิต	ผลผลิต ทั้งหมด	ผลผลิตที่ นำมาบริโภค	ขาย	
					จำนวน	มูลค่า (บาท)
10 พ.ค 48	สุกรขุน					
	ไข่ไก่					
	ปลา					
1 มิ. ย 48	ไก่ไข่					
	ปลา					
20 ธ.ค. 48	เป็ด					
	ไก่เนื้อ					

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกร, 2539, หน้า 293)

นอกจากการบันทึกในลักษณะดังกล่าวแล้ว เกษตรกรจะต้องสรุปบันทึกข้อมูลการผลิตสัตว์ เพื่อจะได้ทราบจำนวนและน้ำหนักสุทธิที่เพิ่มขึ้น หรือลดลงของสัตว์ในช่วงใดช่วงหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรอบ 6 เดือน หรือ 12 เดือน (หรือ 1 ปี) ก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไป

ตารางที่ 60 แสดงบันทึกสรุปข้อมูลการผลิตสัตว์

รายการ	สุกรขุน			เปิด			ไก่ไข่		ไข่ไก่		รวม มูลค่า (บาท)
	จำนวน	น้ำหนัก	มูลค่า (บาท)	จำนวน	น้ำหนัก	มูลค่า (บาท)	จำนวน	มูลค่า	จำนวน	มูลค่า	
ต้นปีเหลือ											
ซื้อ											
เกิดใหม่											
1) รวม	xxx	xxx	xxx								xxxx
ขาย											
บริโภค											
ตาย											
ปลายปีเหลือ											
2) รวม	xxxxx	xxx	xxxx								xxxxx
เพิ่มขึ้นสุทธิ 2) - 1)											xxxxxx
ลดลงสุทธิ	-	-	-								-

ที่มา: (ดัดแปลงจาก บรรลุ พุฒิกกร, 2539, หน้า 294)

สรุปจากตาราง คือ จำนวนสัตว์จะเป็นสมการ ดังนี้

$$\text{ต้นปีมีสัตว์เหลืออยู่} + \text{ซื้อ} + \text{เกิดใหม่} = \text{ขาย} + \text{บริโภค} + \text{ตาย} + \text{ปลายปีที่เหลือ}$$

สรุปสาระสำคัญของบทที่ 10

หลังจากที่มีกระบวนการดำเนินงาน มีการผลิตและการเคลื่อนไหวของการจำหน่ายเกิดขึ้น เกษตรกรต้องไม่ละเลยต่อการลงบัญชี การบัญชี หมายถึง ศิลปะของการจัดบันทึก การจัดหมวดหมู่ และสรุปผลของรายการ และเหตุการณ์เกี่ยวกับการเงิน รวมทั้งการวิเคราะห์และแปลความหมายของผลนั้นด้วย การบันทึกที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร คือ ช่วยให้เกษตรกรทราบรายรับและรายจ่ายของตนว่ารับและจ่ายอะไรไปบ้างเป็นจำนวนเท่าใด เมื่อสรุปแล้วกำไรหรือขาดทุนในกิจการใดบ้าง รวมถึงทราบว่ามียกจ่ายเงินที่ออกเงยขึ้นมาจากการทำงานมากน้อยเพียงใด อีกทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการผลิตในปีต่อไป ให้อยู่รอดและมีผลกำไรมากขึ้น ประเภทของการบันทึกบัญชี ได้แก่ (1) บันทึกบัญชีรายจ่ายฟาร์ม (2) บันทึกบัญชีรายได้ฟาร์ม (3) บันทึกบัญชีเจ้าหนี้ฟาร์ม (4) บันทึกบัญชีลูกหนี้ฟาร์ม และ (5) บันทึกบัญชีทรัพย์สินฟาร์ม นอกจากบันทึกบัญชีเหล่านี้แล้ว เกษตรกรควรบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตพืชและสัตว์ของฟาร์มตนไว้ด้วย เนื่องจากจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตในปีต่อไป การบันทึกบัญชีฟาร์มของเกษตรกรไม่ควรใช้ศัพท์ทางบัญชีเหมือนนักบัญชีทั่วไป อาจสร้างความไม่สะดวกกับเกษตรกร ขอให้บันทึกอย่างเป็นระเบียบ รูปแบบง่ายต่อการบันทึก และมีระบบที่สามารถดึงข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง ก็ถือว่าเป็นการบันทึกบัญชีที่ดีแล้ว

คำถามท้ายบท

1. การบันทึกบัญชีฟาร์มเป็นการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับอะไรบ้าง
2. การบันทึกบัญชีฟาร์มมีประโยชน์ต่อธุรกิจฟาร์มอย่างไร
3. การบันทึกบัญชีฟาร์มควรสรุปบัญชีในช่วงใด
4. ยกตัวอย่างรายการที่ต้องบันทึกในบัญชีรายจ่ายมา 3 ตัวอย่าง
5. ยกตัวอย่างรายการที่ต้องบันทึกในบัญชีทรัพย์สินคงเหลือมา 3 ตัวอย่าง
6. คำว่าทรัพย์สินฟาร์ม เช่นอะไรบ้าง ยกตัวอย่างมา 5 ตัวอย่าง
7. รถไถนา ราคา 50,000 มีอายุการใช้งาน 10 ปี มูลค่าซาก 4,000 บาท จงหาค่าเสื่อม

แบบวิธีเท่ากันทุกปี

8. จากข้อ 7 จงหาค่าเสื่อมแบบลดค่าเสื่อมรายปีในปีหลัง
9. จากข้อ 7 จงหาค่าเสื่อมแบบลดค่าเสื่อมตามอัตราส่วนอายุการใช้งานคงเหลือ
10. จากข้อ 8 จงหามูลค่าของทรัพย์สินในปีที่ 2